danud esialgu Holstre Pirmastus isa asemel õpetaja-ametit, asus M. 1853. a. isaga Tartumaale Kirepi v. Sai 1857. a. Vastse-Nõo mõisa aidameheks ja oli hiljemini seals. 8 a. valitsejaks, kus toored inimeste peksmised mõisniku, krahv A. Igelstromi poolt M.-is vaenu tekitasid mõisnikkude vastu. 1865. a. asus M. Nõost Võrumaale Veskimõisa karjamõisa ja 1868. a. Tamme v. Kiltre päristalusse. Ta pidas siin ka Tamme mõisa valitsuse ja politsei ametit 3 a. 1864. a. tegi M. Nõos Aleksandri kooli asutamise mõtte heaks tööd ja oli hiljemini Aleks. kooli Kanepi abikomitee juhataja; ka võttis M. Adam Peterson'i (vt.) nimega ühendatud liikumisest osa, oli »Vanemuise« liikmeks, Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi asutajate hulgas, 1873 ühes C. R. Jakobson'iga selle seltsi abiesimeheks ja 9 aastat (1875 83) esimeheks. Samal ajal oli ta 4 a. Kanepis asuva Võrumaa Põllum. S.-i juhatuses tegev ning valiti tagasiastumisel T. E. P. S.-i aupresidendiks. — 1881. a. võttis M. saadikuna osa Riias väikepõllumeeste hädade selgitamiseks peetud kongressist ja esitas seal mitmed teo-orjuse kontrahid. Ka käis ta Krimmis Kuntaugana mõisat vaatamas ja pooldas selle ostmist. 1880. a. kuulus M. Aleksander II-le T. E. Põll. S.-i poolt tänu- ja õnnesoovi-kirja viijate hulka ja oli ka 1881. a. märgukirja esindajate seas. Kõige selle tagajärjel ja C. R. Jakobson'i agarama poolehoidjana sattus M. kodumaa võimumeeste viha alla. M. s. käis M. sel ajal (1882) prof. Köler'iga Vene siseministri Ignatjev'i juures Balti saksa ringkondade provokatsioone selgitamas. Senaat. Manassein (vt.) lõpetas M.-i tagakiusamise. Peale Jakobson'i surma tõmbus ta avalikust elust tagasi ja suri 12. VII 1912 oma Kiltre talus Võrumaal. Eesti ärkamisaja tegelastest paistab M. silma oma suure liikuvuse ja energiaga. Eesti rahvusliku iseteadvuse tõstmises ja ärkamisaja ettevõtete arendamises on M.-il omajagu teeneid.

M. Mitt'i enda antud teated ühes ta poja, Karl M.-i täiendustega; Post. 1912, nr. 159. *A. Kr.*

MOHRFELDT, Aleksander, ärkamisaegne tegelane ja vaimulik kirjanik, sünd. 14. I 1857 Järva-Jaani klk. Kagavere külas, kus tema isa oli õpetajaks ning vennastekoguduse palvemaja tegelaseks, pidas pärast Tallinna kreiskooli lõpetamist õpetaja ametit Põltsamaal 1875—77, õppis 1878. a. Tartus loomaarstiteadust ning 1879 – 85 esialgu arsti-, siis usuteadust. Üliõpilasena võttis M. elavalt osa eesti üliõpilaste püüdeist teiste üliõpilastega üheõiguslikuks saamise sihis (»Vironia« osakonna asutamise katse 1881—82), seistes juhtival kohal, oli Eesti Üliõpilaste Seltsi asutajaid liikmeid ja põhikirja valmistaja (1883) ning täitis tegelikult seltsi esimehe kohuseid esimesel poolaastal. Olles ligidases kokkupuutumises ning sõpruses J. Bergmann'i, K. A. Hermann'i, M. J. Eisen'i, F. Ederberg'i (vt. neid) j. t., hakkas M. üliõpilasena kirjanduslikult teotsema, avaldades jutte ning õpetlikke artikleid esimeses eestikeelses ajakirjas »Meelejahutaja«, mille toimetaja ta oli selle algaastail, aa. 1878 – 84, ja suutes anda ajakirjale tõsist laadi ning oma aja kohta tüsedat sisu. Edasi toimetas M. Laakmann'i kirjastatud »Eesti rahva Kasulist Kalendrit« (1882—86), töötas »Eesti Postimehe« toimetuses ning andis välja mõne vähema raamatu. — Ülikooli lõpetamise järel, 1885, pidas M. prooviaastat Peterburi Eesti Jaani kog. õpetaja dr. J. Hurda juures, oli sealsamas abiõpetaja 1886 – 87 ja nimetati 1887. a. Novgorodi kub. ev.-lut. koguduste ning sõjaväe õpetajaks. Paarkümmend aa. töötas M. Novgorodi kubermangus, pannes eriti rõhku vaimlise ja haridusliku järje tõstmisele Eesti asundustes, kus mõjustas rea rahvakoolide ellukutsumise. 1908. a. kutsuti M. Tallinna Pauluse koguduse õpetajaks, millena on toiminud kuni a. 1927, mil vanaduse pärast lahkus ametist; selle kõrval oli M. usuja eesti keele õpetaja keskkoolides ning aa. 1920 – 27 Tallinna praostkonna praost. Kirikuõpetaja ametis olles on M. kirjutanud mõned usuõpetuse õpperaamatud kesk- ja algkoolidele, mis on pikema aja vältel olnud paremaid õpperaamatuid sel alal ning leidnud laialist tarvitamist: »Kirikulugu« (Tartu, 1891), »Piiblilood« (Riia, 1902. a. peale ilmunud mitmes trükis), »Piiblilood ja piibliteadus« (1906).

Isikl. saadud andmed; Hermann, E. kirj. ajal., 485; Eesti Kirik 1926, nr. 22; J. Kõpp, Eesti Üliõpil. S.-i ajalugu I (1925), 70—72, 77 jj. *T.*

MOLLER, Arvid, ajaloolane, sünd. 19. II 1674 Vorbuse m. Tartu lähedal sõjakomissar Christian M.-i pojana, õppis 1691. a. alates Tartu ülikoolis matemaatikat ja õigusteadust, tõlkides vahete-vahel klassilistest keeltest luuletusi. Üliõpilasena sai M. kutse tulla Narva linna teenistusse, millest keeldus. Esitanud väitekirja *De astrologiae judiciariae vanitate,* määrati M. Tartu ülikooli õpetajaks ja teotses ühtlasi a.-st 1698 *Lyceum Carolinum*'i rektorina. Põhjasõja alul a. 1700 põgenes M. Rootsi, kus keeldus pakutavast professuurist Upsalasse, tuli 1701 tagasi Eestimaale ja töötas matemaatika ja õigusteaduse lektorina Tallinna gümnaasiumis kuni a.-ni 1710, mil põgenes uuesti Rootsi ja elas Wästeråsis ilma kindla kohata. 1717—43 oli ta Lundi ülikooli praktilise fi-